Jüdische Pester Zeitung.

אויף דיעזע צייטונג קאנן מאן
יעדען טאג
פרענומעריען
אונד דער פרענומעראציאָנס-בעטראג
בעגינט מיט דעם עקספעדירונג דעם
לעטצטען בלאטטעס.

דיא רעדאקציאָן בעפינדעט
זיך אין
פעסט
וואיטצנער בולוואר נומ׳ 29
וואהין מאן אויך דיא פרענומעראצי-
אָנס-געלדער צו זענדען בעליעבע.

יודישע
פעסטער צייטונג

דיעזעס בלאטט ערשיינט
דרייאמאל וואכענטליך
מאָנטאג, מיטטוואך אונד פרייטאג
אונד קאסטעט
פיר עסטעררייך-אונגארן
גאנציעהריג 10 גולד.— קר. ע. וו.
האלביעהריג 5 גולד.— קר. ע. וו.
פיערטעליעהר. 2 גולד.50 קר. ע. וו.

פירס אויסלאנד
גאנציעהריג 11 גולד.— קר. ע. וו.
האלביעהריג 5 גולד.50 קר. ע. וו.
פיערטעליעהר׳ 2 גולד.75 קר. ע. וו.

Nr. 90, פינפצעהנטער יאהרגאנג — פעסט, פרייטאג כב תמוז התרמ״ג. — Pest, den 27 Juli 1883.

ווערדען דיא יודען פעראורטהיילט?

נאכדעם עס פארגעסטערן אונד געסטערן אים נירעדיהאזער געריכטס-זאאלע שטיללע געוואָרדען אונד זיך דיא גראָסען טאגע-בלעטטער מיט דען לאנגען בעריכטען ניכט פיללען קאננען, בעשעפטיגען זיא זיך יעטצט מיט דער פראגע: וויא דאס ריכטערליכע אורטהייל אין נירעדיהאזא איבער דיא אנגעקלאגטען יודען אויספאללען ווירד!

דיא יודענפריינדליכען צייטונגען שרייבען: אים לעטצטען איינגענבליקע האט זיך דער נירעדיהאזער געריכטס-האָף צום בעססערן בעקעהרט, וואס ער עבען דורך דיא ניכט-צולאססונג דעם מאריין צום שוואור בעקונדעט. מאן האט זעהר געפירכטעט, דאס דער געריכטס-האָף דען מאריין, דען איינציגען צייגען פיר דיא אנגעבליכע מארדטהאט, צו בעשוואָרען ווערדע. דענן וועגן דיעזער „קאמיטאטס-צייגע“, וויא איהן אָטוואַש גענאננט, ניכט איינמאל שוואור-פעהיג איזט, זאָ איזט יא דער גאנצע פראָצעס פאָם אנפאנג ביז צום ענדע איינע לעכערליכקייט, אונד דאס קאמיטאט מיססטע זיך שעמען, פאָללע פינף פיערטעל-יאהרע מיט זאלכעם הירנגעשפינסטע זיך בעשעפטיגט צו האבען. וואָהל וואורדען דעם מאריין פיעלע ווידערשפריכע אין זיינען אויסזאגען נאכגעוויעזען, אבער דער צייגע איגנאָרין מאכטע יא זיעבען איינאנדער ווידערשפרעכענדע אויסזאגען אונד דאביא האטטע ער זיך אויך זעלבער אלס איינען [illegible] נישטונגלער אנגעקלאגט, אונד דאך וואר [illegible] שוואורע צוגעלאססען. מאן פירכ[illegible] עטצטען איינגענבליקע, ד[illegible] א בעאיידיגונג דעם מאריין בע[illegible] גן.

נון איבערראשטע דער געריכטס-האָף אללע וועלט מיט זיינעם בעשלוססע, דאס מאריין צום שוואורע נ י כ ט צוגעלאססען ווירד, אונד צוואר נאך דורך דיא בעגרינדונג, דאס איין קנאבע, דער עלטערן, רעליגיאָן אונד גלייבענס-גענאָססען זאָ זעהר האסט, נאך קיין זיטטליכעס געפיהל האט, אונד אין זיינען אויסזאגען זיך זאָ זעהר ווידערשפריכט — צום שוואורע אונפעהיג איזט! — וועגן נון דער געריכטס-האָף דיעזען שריטט צום בעססערן געמאכט, זאָ מוס ער דאס גוטע אונד ריכטיגע פאָללענדען אונד דיא אנגעקלאגטען יודען, דערען איינציגער בעלאסטענדער צייגע מאריין איזט, פרייאשפרעכען.

דיא אנטי-סעמיטישען צייטונגען אבער — אונד אן איהרער שפיטצע „פינגעטלענשעג“ — בעהויפטען, דאס דיא יודען פעראורטהיילט ווערדען מיססען. דענן ערסטענס האט איינער פאָן איהנען געשטאנדען, דאס ער דער עסטער, וויל זיא איהן פערשפאָטטעטע, איינען מאָרדשלאג פערזעטצט אונד זיא דאנן אין דיא טהייס געוואָרפען. צווייטענס האבען דאך פיעלע יודען, וויא הערשקאָ, שמילאוויטש אונד קליין, אנפאנגס דען לייכען-שמוגגעל איינגעשטאנדען אונד זאָבאלד דער לייכען-שמוגגעל נאכגעוויעזען איזט, זאָ מיססטען דאך דיא יודען וויססען, וויא דיא עסטער זייא, נאכדעם זיא דאך יענער לייכע דיא קליידער דער עסטער אנגעצאגען. — דריטטענס קאנן קיינער דער הויפטאנגעקלאגטען יודען זיין „אליבי“ נאכווייזען; קיינער קאנן בעווייזען, דאס ער צו יענער שטונדע, אין וועלכער דיא מאָרדטהאט אנגעבליך געשעהען, גאר אירגענד אנדערסוואָ מיט איינעם גלייבווירדיגען צייגען צוזאממען געוועזען — אונד ענדליך פיערטענס האט דער געריכטסהאָף אין זיינעם בעשלוססע וועגען ניכט-צולאססונג דעם מאריין צום איידע איינען פונקט, דער דא איינען בערייטענדען האקען בילדעט. דא הייסט עס נעמליך, דאס זיך מאריין מייסטענס אין בעצוג אויף דאס טוך, וועלכעס עסטער אין דער האנד געהאלטען, ווידערשפראָכען. ער זאגטע: דאס טוך וואר געלב, וועהרענד דיא אלטע שאלימאָשי נאכוויעס, דאסס דאס טוך שווארץ וואר. אונד דא מאן אין דער לייכע איין אנדערעס טוך געפונדען, אלס דאס, וועלכעס דיא אלטע שאלימאָשי בעצייכנעט, זאָ פאָלגערט מאן הערויס, דאס איין לייכען-שמוגגעל דענן דאך שטאטטגעפונדען!

וואס ווירד נון האָפפען אונד מיינען? — נון, וויר האָפפען נאטירליך, דאס דיא אונשולדיג פערקלאגטען יודען פרייגעשפראָכען ווערדען! וואס אבער אונזערע מיינונג בעטריפפט? — נון, איבער דיעזען נירעדיהאזער געריכטסהאָף לאסט זיך גאר קיינע ענטשיעדענע מיינונג זאגען. איין געריכטסהאָף, דער זיך זאלאנגע מיט איינעם הירנגעשפינסטע הערומשלעפפט, איזט אויך דאנן, וועגן אויך דער איינציגע בעלאסטענדע צייגע צום שוואורע ניכט צוגעלאססען ווירד, דאך דאצו פעהיג, דיא אנגעקלאגטען יודען צו פעראורטהיילען, — דענן נאך איינער געסטריגען נירעדיהאזער דעפעשע אים „עדיעטערטעש“ האט עס אין דער אנדערטהאלב שטינדיגען בעראטהונג דעם געריכטסהאָפעס איבער דיא בעאיידיגונג דעם מאריין איינען זעהר הייסען קאמפף, איינע זעהר העפטיגע דעבאטטע, געגעבען. דער פרעזידענט קאָרניש וואָללטע דען מאריין דורכאוס צום שוואורע [illegible] צולאססען, אבער דיא איבריגען ריכטער רישי אונד פעהער, מאכטען איהם העפטיגע פאָרווירפע אונד וואָללטען דורכאוס דאס אונרעכט ניכט בעגעהען, איינען זאלכען יונגען צום שוואורע צוצולאססען. דער פרעזידענט וואָללטע דא געזאגט האבען: „וויר פעראורטהיילען אונס יא דא זעלבער אלס נארען, וועגן וויר דיעזען מאריין, אויף דעססען אויסזאגען אללײן וויר דען גאנצען פראָצעס איינגעבויט, ניכט שוואָרען לאססען.“ — אבער דיא איבריגען צוויא ריכטער זאגטען: „וועגן וויר נאך געוויסען אונד רעכט ריכטען אונד אורטהיילען, זאָ דירפען וויר איינען זאלכען נאטטלאָזען אונד אונזיטטליכען יונגען ניכט בעאיידיגען!“ — זאמיט איזט עס וואָהל אויך מעגליך, דאס פיעללייכט פרעזידענט קאָרניש פיר דיא פעראורטהיילונג דער יודען זיין ווירד, דאס אבער דיא איבריגען צוויא ריכטער פיר דיא פריישפרעכונג דער יודען זיין ווערדען — אונד זאמיט ווערדען דיא יודען מיט צוויא שטיממען געגען איינע פרייגעשפראָכען.

דיא רעגיערונגס-צייטונג „נעמזעט“ שרייבט: „זאָבאלד דער געריכטס-האָף זיינען בעשלוס געגען דיא בעאיידונג דעם מאריין געפאסט, זינד דיא אנטי-סעמיטען אויך געגען דען פרעזידענטען קאָרניש זעהר ערביטטערט. מאנכע בעטראכטען דיעזען געריכטסבעשלוס אלס אונטער-פפאנד פיר דיא פריישפרעכונג דער אנגעקלאגטען אונד פיר דאס פאללענלאססען דער דורך בארי צוזאממענגעשטעללטען אנקלאגע. דיעזער געריכטס-בעשלוס איזט אים זא איבערראשענדער, דא מאן איס דער ביזהעריגען האלטונג דעם געריכטס-האָפעס ניכט דאראויף שליעסען קאָננטע, דאס איין זאָלכער בעשלוס געפאסט ווירד. דיא אנטי-סעמיטען זינד זעהר ניעדערגעשלאגען, אונד בארי איזט זייט עהע-געסטערן זאָגאר ערקראנקט. דאך טראכטען זיא זיך דאמיט, דאס אים געריכטס-בעשלוססע דער פונקט ענטהאלטען איזט, דאס מאריין זיך אין בעצוג אויף דאס טוך ווידערשפראָכען, אונד זיא פאָלגערן היעראויס, דאס מאן דיא אנגעקלאגטען וועניגסטענס וועגען דעם לייכען-שמוגגעלס פעראורטהיילען ווערדע. פיעלע האלטען אבער אויך דיעס פיר אונוואהרשיינליך אונד גלויבען, דער געריכטס-האָף האבע דיעזען פונקט נור דעסהאלב אין דעם בעשלוססע אויפגענאָממען, אום דען יעקל שמילאָוויטש וועגען אבזיכטליכער אירעפיהרונג דעם געריכטעס פעראורטהיילען צו קאָננען.“

פערנער שרייבט דיעזעס בלאטט: „דאס בענעהמען דעם פאטערס יאָזעף שארף געגען זיינען זאָהן מאריין אין דער דיענסטאג-זיטצונג ערועגטע אונגעהייערעס אויפזעהען. דיעזער געפיהלס-אויסבריך דעם פאטערס וואר איין אויפריכטיגער. דער אלטע שארף פירכטעט ווירקליך פיר זיינען זאָהן; ער זאגטע עס דעם אָטוואַש גאנץ דייטליך הערויס, דאס דיא אנטי-סעמיטישען מאבער זיינען זאָהן אונבעדינגט טאָדטען ווערדען, דאמיט דערזעלבע ניכט שפעטער אויסזאגען קאננע: ווער איהן איינגעטליך אבגעריכטעט. זייט דער געריכטס-האָף דען מאריין ניכט בעאיידען ליעס, פירכטעט יאָזעף שארף נאך מעהר פיר זיינען זאָהן מאריין. — דיענסטאג אבענדס ליעס יאָזעף שארף דען אָטוואַש צו זיך ביטטען אונד פראגטע איהן: אָב שאָן עטוואס אין בעצוג אויף זיין געזוך וועגען הערייסנאהמע דעם מאריין אויס דעם קאמיטאטס-הויזע געשעהען זייא? — אָטוואַש זאגטע איהם, וועלכע שריטטע ער געטהאן האבע, דאס ער זיך נעמליך בערייטס אן טיסא, אלס אן דען מיניסטער דעם אינגערן, געוועגדעט. — מאן גלויבט, דאס מאן דאך דעם קנאבען זיינען פערוואנדטען אויספאָלגען ווערדע, וואס אבער קיינעספאללס פאָר דער אורטהיילס-פערקינדיגונג געשעהען דירפטע, מאריין זעלבער ציטטערט שאָן דאפאָר, דאס איהן זיינע ביזהעריגען הייכלערישען בעשיטצער, נאכדעם זיא איהן ניכט מעהר בריכען קאננען, פאָן זיך שטאָסען ווערדען.“

אויף דיא רעדע דעם שטאאטס-אנוואלטעס זייפפערט, דיא הייטע אין נירעדיהאזא געהאלטען ווירד, איזט אללעס זעהר נייגיעריג אונד געשפאננט. אללע יודען אונד יודענפריינדע ערוואַרטען, דאס דער שטאאטס-אנוואלט דיא אנקלאגע געגען דיא יודען פאללען לאססען אונד עהער דיא פערזעטצונג דעם אונטערזוכונגס-ריכטערס בארי אונד זיינער לייטע אין דען אנקלאגעשטאנד בעאנטראגען ווערדע. געסטערן אונד פארגעסטערן האט אויך איין זעהר לעבהאפטער דעפעשען-וועכסעל צווישען זייפפערט אונד דעם אבער-שטאאטס-אנוואלט קאָזמא שטאטטגעפונדען. נאך זייפפערט ווירד הייטע, וועגן נאך צייט זיין ווירד, דער אדוואָקאט דער אלטען שאלימאשי, נעמליך דער אנטי-סעמיט קארל סאלאי, איינע רעדע האלטען. אללעס, וואס דיא אנטי-סעמיטען ביז יעטצט איבער דיעזען פראָצעס געדאכט, געשפראָכען אונד געשריעבען, ווירד הייטע סאלאי אין זיינער רעדע צום אויסדרוקע ברינגען. ער ווירד ניכט נור געגען דיא יודען, זאָנדערן אויך געגען דען שטאאטס-אנוואלט זייפפערט שפרעכען. דיא אנטי-סעמיטען האטטען ביז יעטצט קיינען פערטרעטער אין דיעזער געריכטספערהאנדלונג, דער איהרע באָזען געדאנקען צום אויסדרוקע ברינגען קאָננטע, אונד זאָ ווערדען זיא איהן הייטע אין דער פערזאָן דעם אדוואָקאטען קארל סאלאי האבען.

עס וואר פיעללייכט איין פעהלער זייטענס דעם שטאאטס-אנוואלטעס זייפפערט, דאס ער גלייך אנפאנגס דיעזען קארל סאלאי צוגעלאססען. וואס וויל דענן סאלאי האבען? ער וויל, דאס דיא יודען דיא אלטע שאלימאשי וועגען איהרעס פערלוסטעס,

פריעדמאנן זאגטע: „מאריין זעלבער איזט יא פאן זיינעם יינגערען ברודער סאמועל אנגעקלאגט, דאס ער אם מארדע טהיילגענאממען. דאנן האט מאריין קיינען גאטט. וואהל ווערדען איך קאנפעססיאנסלאזע צום שווארע צוגעלאססען, אבער וועניגסטענס מיססען זיא איין זיטטליכעס געפיהל האבען, דעם מאריין אבער פעהלט יעדעס זיטטליכע געפיהל. יעדער האט געזעהען, מיט וועלכער פרעכהייט ער היער געגען עלטערן אונד גלייבענסגענאססען אויסגעזאגט. איך וואר שאן ביי פיעלען געריכטספערהאנדלונגען, וואו פערברעכער פעראורטהיילט ווארדען, פאנד אבער אוממער, דאס יעדער פערברעכער פאן זיינעם אייגענען קינדע בעווייגט ווארדע. — אונד ווענדעט זיך איך אללעס אונד יעדער פאן דעם פערברעכער אב אונד ווירפט איך אללע וועלט דען שטיין איף איהן, זא דירפען דיעס דאך זיינע אייגענען קינדער ניכט טהון! דיעזע האבען דיא פפליכט, איהן צו בעווייגען! — אונד, האהער געריכטסהאף! וואס זעהען וויר היער? דא שטעהט דאס קינד, דאס פיר זיינען אייגענען פאטער דען גאלגענשטריק דרעהט."

אטוואש זאגטע: „דיעזער מאריין איזט איין עכטער צייגע דעם קאמיטאטס (היער האט אטוואש אבזיכטליך איינען צווידייטיגען אויסדרוק געברייכט. זא וויא היער דער אפפענטליכע אנקלעגער שטאאטס-אנוואלט הייסט, וויל ער דער אנגעהמער דעס שטאאטעס איזט אונד אין דעססען נאמען איינע קלאגע געגען דיא פערברעכער שטעללט, זא ווערדען איך אין ענגלאנד יענע צייגען, וועלכע בעלאסטענד געגען דיא פערברעכער אויסזאגען, קראנ-צייגען גענאננט, וויל זיא געווייססערמאססען אים נאמען דער קראנע, אים נאמען דעס רעכטעס, געגען דיא אנגעקלאגטען אויסזאגען. — קאמיטאטס-צייגע קאנן נון היער הייסען, דאס דער צייגע אים נאמען דעס קאמיטאטעס, וועלכעס דאס רעכט זוכט, געגען דיא שולדיגען אויסזאגט, קאנן אבער איך הייסען, דאס דיעזער צייגע עבען פאם קאמיטאטע צו דיעזער אויסזאגע אבגעריכטעט ווארדע. — אלס דער העער פרעזידענט דען אטוואש וועגען דיעזעס אויסדרוקעס צורעכט געוויעזען, דא נאהם דער קלוגע אטוואש דיא מילדערע דייטונג אונד זאגטע: „קאמיטאטס-צייגע הייסט היער זאפיעל וויא אין ענגלאנד קראנ-צייגע.") „איבערהייפט (זאגטע אטוואש ווייטער) איזט מאריין קיין פריייוויללינער צייגע, דא ער נאך אימטער אלס געפאנגענער אים קאמיטאטס-הויזע איזט. זיינע אויסזאגע איזט איינע אבגעריכטעטע אונד ערצוואונגענע, אונד זיין שוואור וועיע עס עבענפאללס."

פינטאק זאגטע: „האהער געריכטסהאף! איך ביטטע, היער דיעזען מאריין צו בעטראכטען. ער האטטע געניא וויא מאן איהם אינס געזיכט זאגט, דאס ער פאטער, מיטטער, זיינע רעליגיאן אונד זיינען גאטט פערראטהע אונד פערלייגנע — אונד דער יונגע בלייבט טראטצדעם אונערשיטטערט אונד מיט זאלך שרעקליכער גלייכגילטיגקייט פאר אינס שטעהען, דאס עס איינע שווערע זינדע ווערע, איהן צום שווארע צוצולאססען! — בעדענקען זיא, מיינע העררען, דאס איך וויר קינדער האבען; בעדענקען זיא, וויא פיעלע קינדער פאן דיעזעם האדען ווערדען, וויא דער זאהן געגען דען פאטער געשוואָרען! וואס פיר בעגריפפע ווערדען זיך נון אונזערע קינדער פאן דער קינדליכען ליעבע צו דען עלטערן מאכען? איין קינד, וועלכעס דארויף שווארען וויל, דאס זיין פאטער איין מארדער איזט, דארף עבען צו איינעם שווארע ניכט צוגעלאססען ווערדען. איך אפפעללירע אן דאס עלטערליכע געמיטה, אן דיא צארטען געפיהלע דער מיטגליעדער דיעזעס קאניגליכען געריכטס-האפעס געגען איהרע קינדער?"

היימאנן: „אונד איך זאגע ווייטער, דאס דיעזער יונגע אונצורעכנונגס-פעהיג איזט; ער איזט זיטטליך אונד מאראליש בלינד. זיין זעעלען-צושטאנד איזט איין אונגעוואהנליכער, איין קראנקער. איין זאלכעס קינד, דאס זיך איבער זיינע עלטערן אונד גלייבענס-גענאססען זא בלינד געהעססיג אונד אים טאגע זאלכער פעראכטונג אויסשפריכט, איזט ניכט מעהר ביי געזונדעם פערשטאנדע."

נאך דיעזען רעדען צאג זיך, וויא בערייטס ערוועהנט, דער געריכטסהאף צוריק, אום איבער דיא בעאיידיגונג דעם מאריין צו בעראטהען. אינצווישען ערהאב זיך יאזעף שארף פאן דער אנקלאגע-באנק אונד ריעף זיינעם זאהנע צו: „מיין זאהן! גיב אכט, דאס מאן דיך אים קאמיטאטסהויזע ניכט יעטצט פערגיפטע. יא, זא ווערדען דיך יעטצט פערגיפטען, דאמיט דיא שפעטער ניכט געשטעהען קאננסט, ווער דיך אבגעריכטעט!"

היער ריעף מאן דעם פאטער צו, דאס ער זיך מעסיגען זאללע! דער אייפערענדע פאטער אבער זאגטע: „איך געהע יא אהנעהין אין דען קערקער! — מאריין, מיין קינד, איך בין טרייער צו דיר; איך וויים געוויס, דאס זיא דיך היער טאדטען ווערדען. וועהע! איבער דיעזע רייבער, וועלכע מיר מיין קינד גערויבט! — איך ביטטע, מיינע העררען! לאססען זיא מיך הינויספיהרען! איך קאנן מיך ניכט מעסיגען! איך קאננטע מיך דא פערגרייפען!"

נאך איינער שטונדע קאמען דיא ריכטער אין דען געריכטסזאאל צוריק אונד פערקינדעטען איהרען בעשלוס. דיעזער לויטעט: מאריין ווירד אים פאלגענדען גרינדען צום שווארע ניכט צוגעלאססען: 1) האט ער דיא עלטערן אונד פעראבטעטע גלייבען אונד גלייבענסגענאססען; 2) האט ער קיין זיטטליכעס געפיהל; 3) זינד אין זיינען אויסזאגען בעדייטענדע ווידערשפריכע, נאמענטליך האט ער איבער דיא פראגען: א) ווער דיא עסטער אינס הויז געריפען? ב) וועלכע פארבע דאס טוך האטטע, דאס עסטער אין דער האנד געהאלטען? ג) וויא עסטער וועהרענד דער אנגעבליכען אבשלאכטונג געלעגען? — זעהר ווידערשפרעכענדע אנטווארטען געגעבען.

זאמיט האט דער געריכטסהאף זעלבער דיעזען איינציגען צייגען דער מארדטהאט אלס איינען אונזיטטליכען מענשען מיט ווידערשפרעכענדען אויסזאגען בעצייכנעט.

דיא פערטהיידיגער ווערדען נון דיא פאלגען דיעזעס בעשלוססעס ציעהען אונד ווערדען זאגען: נאכדעם מאריין אים קאמיטאטסהויזע ביי הענטער זא פערדארבען ווארדע, זא מיססע ער פאן דא זאפארט ענטפערנט ווערדען.

היינטע אונד מארגען איזט קיינע געריכטספערהאנדלונג, דענן דער שטאאטס-אנוואלט זייפפערט האט צוויי פרייע טאגע פערלאנגט, אום זיינע שלוס-רעדע צוזאממענצושטעללען. פרייטאג אום 8 אוהר פריה ווירד נון דיא זיטצונג ווידער בעגיננען, אין וועלכער זייפפערט זיינע גראסע רעדע האלטען ווירד. נאך זייפפערט ווירד דער אדוואקאט סאלאי זיינע רעדע געגען דיא יודען האלטען. זאמסטאג פארמיטטאג ווערדען דיא פערטהיידיגער פינטאק אונד פריעדמאנן אונד נאכמיטטאג סעקעלי אונד היימאנן שפרעכען. מאנטאג ווירד אטוואש איינע גראסע רעדע האלטען, וועלכע דען גאנצען טאג אין אנשפרוך נעהמען ווירד.

אין אונזערעם נעכסטען פרייטאג-בלאטטע ווערדען וויר איך שאן דיא וויכטיגע שלוס-רעדע דעס שטאאטס-אנוואלטעס מיטטהיילען קאננען. — יעדענפאללס ווירד דיא אורטהיילס-פערקינדיגונג נעכסטען מאנטאג נאך ניכט ערפאלגען קאננען.

געשעפֿטסבעריכט.

פעסטער-פרייזע.

נעטריידע-געשעפט. פאן ווייצען וואר געסטערן וועניג צו מארקטע געבראכט, דער פערקויף וואר מעסיג, 12000 מעטער-צענטנער ווארדען פערקויפט.

ווייצען, טהייס (אלט) 700 מעטר' 80,7 קילא 11 גולד. 200 מעטער' 77,3 קילא 10.45 גולד. 100 מעטר' 79,2 קילא 10,75 גולד. (נייא) 100 מעטר' 81,5 קילא 10,80 גול. 1400 מעטר' 80 קילא 10.85 גולדען, 100 מעטער' 80,7 ק' 10,80 גולד' פעסטער-באדען: 300 מעטער' 78 קילא 10,50 גולד. — צענטאער (אלט) 300 מעטער' 78'1 קילא 10.77½ גולדען, 100 מעטר' 79 קילא 10,25 גול. 100 מעטר' 78,2, 10,15 גול. 100 מעטר' 78 ק' 10.— גול. 300 מעטר' 77.5 ק' 9,75 גול. וויעסענבורגער (נייא) 100 מעטער' 77'5 קילא 9,75 גולד. — (אללעס פער 3 מאנאטע.)

קארן (נייא) 7.25 7.50 גולד.

קוקורוץ 5.80—6,30 גולד.

וויענער-פרייזע.

וויענער שלאכט-פיעהמארקט.

דער אויפטריעב אויף דעם וויענער שלאכט-פיעהמארקטע אם 3. ד' מ' בעטרוג 3119 שטיק, דאפאן וואַרען: 1696 אונגארישע, 1268 גאליציש אונד 245 דייטשע. דיא פרייזע שטעללטען זיך פער 100 קילאגראמם: אונגארישע מאסט-אכסען 50—6,350 גולד, גאליציש 60—64 גולד, אונד דייטשע 58—64 גולד.

פעראנטווארטליכער רעדאקטער: מאיר בר"י רייז.

פרוכט- אונד מעהל-פרייז-טאבעללע.

פריכטע	קוואליטעט פר. העקטאל.	פער 100 קילאגראמם
ווייצען נארד-אונגארישער	75	
" "	76	
" "	77	9.60—9.95
" "	78	9.70 9.75
" "	79	9.80—9.85
" "	80	9.95—10.—
" "	81	10.05—10.10
פעסטער-באדען	75	
" "	76	
" "	77	10.25—10.30
" "	78	10.35—10.45
" "	79	10.50—10.60
" "	80	10.65 10.70
" "	81	10.75—10.80
טהייס	75	
" "	76	
" "	77	10.30—10.35
" "	78	10.40—10.50
" "	79	10.55—10.65
" "	80	10.70—10.75
" "	81	10.80—10.85
וויסענבורגער	76	
" "	77	10.25—10.30
" "	78	10.35—10.45
" "	79	10.50—10.60
" "	80	10.65—10.70
" "	81	10.75—10.80

פריכטע	קוואליטעט פר. העקטאל.	פער 100 קילאגראמם
קארן	70 —	7.45 — 7.25
גערסטע מאלץ	62	— —
" פוטטער	62	7.25 — 7.05
האפער	40	6.70 — 6.30
קוקורוץ באנאטער	75	6.30 6.25
אנדערע	73	6.20 6.15
הירזע	—	— — —

[illegible]	פער הערבסט	פער 100 קילא
ווייצען	.	10 55
קוקורוץ	.	—
גערסטע	.	—
האפער	.	6 55
רעפס	.	—

זאק-מעהל		קר. פל.
נומער	0	19 80
"	1	19 30
"	2	19 10
"	3	18 20
"	4	17 10
"	5	16 —
"	6	15 —
"	7	13 90
"	8	12 90
"	8½	12

דער זאק צו 100 קילאגראמם מיט זאק פרייא באהן.

שפיריטוס:		
אלטע פעטהארע פריסטעשע		35 —
" נייע קארטאפפעל		33 75

קורז-טאבעללע פאם 24. יולי.

געלד-קורז

	קר.	פל.
זילבער-אגיא	10[illegible]	—
דוקאטען	5	67
קאייזערליך-אונגארישע 8 גולדען גאלד-שטיק (20 פראנקס)	9	51
נאפאלעאנדאר	9	51
דייטשע רייכסבאנקנאטען	58	50
20 מארק-שטיקע	11	71
פאפיער-רובל	1	17

לאזע.

	קר.	פל.
1854-ער 4-פראצענטיגע שטאאטס-לאזע	120	—
1860-ער גאנצע	136	—
דעטטא האלבע	141	—
1864-ער לאזע צו 100 גולדען	169	—
דעטטא 50	169	—
דאנא רעגולירונגס	37	—
פיקקען-לאזע	24	—
קרעדיט-לאזע	171	—
קלארי-לאזע צו 40 גולדען	38	—
דאנו-דאמפפש.-געזעלש.- לאזע	108	—
אינסברוקער לאזע	20	—
קעגלעוויטש לאזע צו 10 גולדען	17	—
קראקויער לאזע " 20	18	—
אפנער לאזע " 40	40	—
פאלפי לאזע " 40	37	—
רודאלף לאזע " 10	20	—
סאלם לאזע " 10	52	—
וואלדשטיינער לאזע " 20	34	—
סט.-גענאא לאזע " 40	44	—

לאזע.

	קר.	פל.
[illegible] לאזע צו 2 גולד.	22	—
טריעסטער לאזע " 100	126	—
דעטטא " 50	60	—
וואלדשטיין-לאזע " 20	28	—
ווינדישגרעץ " 20	37	—
אונגארישע-פראמיען-לאזע צו 100 גולד.	115	20
טהייס-רעגול. זע	109	90
ווינערלאזע	123	—

ווערטה-פאפיערע

	קר.	פל.
אונגארישע גאלדרענטע 6%	119	75
דעטטא " צו 4%	88	50
אונגארישע פאפיער-רענטע	86	95
אונגארישע גרונדענטלאסטונגען	101	—
טעמעשוואר באנאטער	59	—
זיעבענבירגישע	99	—
גאליציש	99	—
בוקאווינא	98	—
אונגארישע אייזענבאהן-אנלעהען	107	—
ווייצקרען-אבלעזונגס-אבליגאציאנען	97	50
פפאנדבריעפע דער אונגארישען באדענקרעדיט צו 5 אין האלב פראצענט	101	—
דער אונגארישען היפאטהעקען באנק צו 5½ פראצענט	101	75
דער אונגארישען אללגעמיינען באדענקרעדיט-אנשטאלט צו 5½ פראצענט	98	50
דער פעסטער-באהן	98	—
" נארד-אסט-באהן	158	25

Eigenthümer und verantwortlicher Redakteur: M. REIS.

Budapest, 1883. — Druck v. M. Burian, Waitznerboulevard.

בעגריפפען וואר, איזט עס געלונגען, איינען פערדעכטיגען האנדווערקס-בורשען איינצופאנגען — אונד ביא דעם ערסטען, מיט איהם פארגענאממענען פערהאָרע געשטאנד דערזעלבע דיא מארדטהאט. — (עס ווערע שאן צייט, דאס דיעזע געשיכטען איין פיר אללעמאל איפהארען זאללען. עס ווערע צו ווינשען, דאס דיא רעגיערונג שאן ווירקליך איין געזעטץ שאפפע, וויא איין דעראַרטיגעס בערייטס אין דער טירקייא בעשטעהט, דאס דיעניגען, וועלכע מיט איינער בלוט-בעשולדיגונג געגען דיא יודען איפטרעטען, אלס וואהנזיניג ערקלערט אונד אלס דענונציאנטען איינגעשפערט ווערדען.)

* (**יודען ברויכען יודען-בלוט!**) ווידער איינע נייע שמועה! דיא געשיכטע ווירד איממער אינטערעססאנטער. ביז יעטצט זאגטען דיא אנטי-סעמיטען, דאס דיא יודען כריסטען-בלוט ברייכען, אונד נון ווירד יעטצט דען צייטונגען איים טשערנאוויטץ טעלעגראפירט, דאס אייך שאן יודען פאן יודען מאָרדעריש איבערפאללען ווערדען. דיעזע דעפעשע לויטעט: „אין געוויססער יאקאב וויס, געשעפטס-פיהרער איינער פאבריק אין הילצע, קאם זאמסטאג נאכמיטטאגס צו פפערדע נאך באנילא (בוקאווינא). אלס דיא דאָרטיגען יודען אם זאמסטאג דיעזען רייטענדען יודען ערבליקטען, בעווארפען זיא איהן מיט שטיינען זאלאנגע, ביז ער שווער בעשעדיגט פאם פפערדע שטירצטע, אונד דאנן ערסט וואָרף זיך נאך איין יודע איבער דיעזען וויס אונד דורכביסס דאס לינקע האנד-געלענק דעסזעלבען ביז אן דען קנאָכען — אונד ווערען דיא בייערן ניכט הערביגעאיילט, אים דיעזען וויס פאן דען אייפגעבראכטען יודען צו בעפרייען, זא העטטען דיעזע דען אונגליקליכען צעררייססען." — „פינגעטלענישע" בריגנט דיעזע דעפעשע, אים דאמיט נאך זיינער וויזע אנצודייטען, דאס דיא יודען מענשען-פרעססער זינד. נון בריגגען אבער דיעזע דעפעשע אייך דיא דייטשען צייטונגען. דיא מעלדונג דירפטע דאהער וואהל איבערטריעבען, דעננאָך עטוואס וואהרעס ענטהאלטען, אבער יעדער יודע וויס, דאס עס זיך היער ניכט עטווא אים בלוט, זאָנדערן בלאָס דארים האנדעלט, דאס איין וואהרהאפט פראָממער יודע עס עבען ניכט צוזעהען קאנן, וויא זיין גלייבענסגענאססע דען זאמסטאג אָפפענטליך ענטווייהט; בירגט דאך יעדער יודע פיר זיינע גלייבענס-גענאססען. (כל ישראל ערבים זה בזה!) פרייליך דארף מאן זיך ניכט זא וויט הינרייסען לאססען, אים היטצע צו טאגע, וויא וויר קיינע „דיני נפשות" מעהר האבען, אן יעמאנדעם וועגען „חלול שבת" דען „דין סקילה" צור געלטונג צו בריגגען. איבערהויפט קאָממט דאס „צערבייסען" גאר ניכט אונטער דען „ארבע מיתות בית דין" פאָר — אונד זעלבסט „מיתת סקילה" דירפטע ערסט אין פאָלגע איינעס אָרדענטליכען אורטהיילס דעם „בית דין" אויסגעפיהרט ווערדען, זא אבער איזט עס איינע „לינטש-יוסטיץ". — אינדעססען, וויא געזאגט, גלייבען וויר גאנץ זיכער, דאס דיעזע מעלדונג איבערטריעבען איזט. האָכסטענס ווערדען דיא יודען איים באנילא דעם אם „שבת" רייטענדען וויס צוגעריפען האבען: „שקין, פושע ישראל! הראָב אונד הילטייא!" — אונד דאס האט ער ווירקליך פערדיענט!

* (**אויס פרעסבורג:**) שרייבט איין קויפמאנן דען צייטונגען פאלגענדעס: „דאס דיא יודענפערפאלגונגען אים פרעסבורגער קאָמיטאט נאך ניכט גאנץ איפגעהערט, בעווייזען נאכשטעהענדע פארפעללע, וועלכע אין דען לעטצטען טאגען זיך היער ערייגנעט האטטען: דער הויזירער הערמאנן לאווענפעלד, איין גרייז פאן ביינאהע 80 יאהרען, ערשיען לעטצטען פרייטאג (אם 20. ד' מ'), אים 4 אוהר נאכמיטטאגס, אויף זיינעם וועגע אין דעם האפע דעם הויזעס נומער 20 דער דאנוי-גאססע. צוויא בעקער-געזעללען זאגטען איהם: ער מאגע אין דיא אונטען אים האפע בעפינדליכע קיכע געהען, וואו זיך איין געזעללע בעפינדעט, דער איינען ווינטער-ראָק צו פערקויפען האבע. — דער אלטע הויזירער איילטע נאטירליך אין דיא קיכע, אים איין געשעפט צו מאכען, קוים אבער וואר ער דא איינגעטרעטען, אלס דיא קיכען-טהירע הינטער איהם צוגעשפערט ווורדע, זאפארט שטירצטען זיך דיא ביידען געזעללען איבער איהן הער, שטיעסען איהן אין דיא ברוסט, ווירגטען איהן אם האלזע, אונד אלס דער אלטע בערייטס ביינאהע אָהנמעכטיג פאר שרעק וואר, האָרטע ער דען איינען צו דעם אנדערן זאגען: „גיב געשווינד דאס מעססער הער, דאמיט וויר דען אלטען אבשלאכטען!" — דא ערמאננטע זיך דער 80-יעהריגע גרייז, נאהם אללע זיינע קרעפטע צוזאממען אונד פינג צו שרייען אן. דיא הילפע-רופע ווורדען געהאָרט, אללעס ליעף צוזאממען, דיא בעקער-מייסטערין טראט הערייין אונד מאכטע דעם טרייבען דער געזעללען איין ענדע. דיעזע אבער זאגטען יעטצט דיא אויסרעדע, זיא וואָללטען זיך מיט דעם אלטען יודען בלאָס איינען שפאס מאכען אונד דען אלטען יודען ערשרעקען. דעם ארמען גרייזע שיען יעדאך דיעזער שפאס ניכט וואהלבעקאממען צו האבען, דענן דערזעלבע שטירצטע נאכהער פאר דעם הויזע אָהנמעכטיג צוזאממען. — דאס איזט איינס. — זאמסטאג דאראויף אים האלב 9 אוהר אבענד ווורדע איין ארמער יודע, נאמענס אייזענשטעדטער, אויף אָפפענטליכער פראמענאדע פאן צוויא כריסטען דעראַרט געאָהרפייגט, דאס ער צוזאממענשטירצטע. באלד דאראויף ראָטטעטען זיך מעהרערע כריסטען-בובען צוזאממען אונד שריען: „עליען אישטוויצי! עליען איוואן ישימאני!" — נור דורך דאס איינשרייטען דער פאליציא קאָננטע דיעזעם אויפטריטטע איין ענדע געמאכט ווערדען. — דאס איזט דאס צווייטע. — זאנטאג דאראויף ווידער האט דער קויפמאנן מאָרס דרעכסלער זיינען קאָמיס, נאמענס לאבל, צו איינעם כריסטליכען קויפמאננע, נאמענס קערנטלער, מיט איינער רעכנונג געשיקט. קערנטלער וואָללטע דיא רעכנונג ניכט בעצאהלען, פאקטע דען קאָמיס ביא דען אָהרען אונד ריס דיעזעלבען זאלאנגע, ביז איינעס דער אָהרען זעהר שטארק פערלעטצט ווורדע. דער ארמע קאָמיס ליעגט נון וועגען דיעזער פערוואונדונג קראנק צו בעטטע." — (פאן דען פרעסבורגער כריסטען, וועלכע קיינע אנדערע צייטונג אלס איוואן שימאנייס „וועסט-אונגארישען גרענצבאָטען" לעזען, איזט אייך גאר ניכט עטוואס בעססערעס צו ערווארטען. דיעזע צייטונג איזט יא פאלל מיט דער זוהר-איבערזעטצונג נאך יוסטוס אונד ראָהלינג, אונד דא מיססען יא דיעזע לעזער וואהנזיניג אונד וויטהענד ווערדען!)

* (**דער אפאטהעקער זוראני.**) ניכט נור אין עסלאר ווערדען דיעניגען כריסטליכען צייגען, וועלכע ביים נירעדיהאזער טריבונאל צו גונסטען דער יודען אויסגעזאגט, פאן אללען כריסטען בעדראָהט אונד צו טאָדע געקוועלט, זאנדערן אייך אין אנדערען אָרטשאפטען אונגארנס. דער געוועזענע טיסא-לאקער אפאטהעקער זוראני קאם פאריגע וואָכע נאך סאבראנץ אינס באד — אונד קיין כריסט אין גאנץ סאבראנץ וואָללטע איהם קוואַרטיער געבען, וויל ער אין נירעדיהאזא צו גונסטען דער יודען צייגנשאפט אבגעלעגט. צוערסט וואר ער אים האָטעל, פאן דיעזעם ווורדע ער אויסגעשאפפט; דאנן נאהם ער ביא איינעם כריסטליכען לעהרער קוואַרטיער, אבער דא דראנגען דיא כריסטען אויף דען לעהרער, דאס ער דען זוראני זאפארט הינויסשאפפע. זוראני מוססטע נון דאס באד סאבראנץ, דאס ער צור ווידערהערשטעללונג זיינער געזונדהייט געברויכען וואָללטע, פערלאססען. — זוראני, דאניעל בארצא אונד נאך דיא פאאר צייגען, וועלכע צו גונסטען דער יודען אויסגעזאגט, זינד אלזא פאן אללען כריסטען דער וועלט „אין חרם" געלעגט וואָרדען, זא דאס זיך איהנען קיין כריסט נעהערן, דאס איהנען קיין כריסט אָבדאך אונד לעבענס-מיטטעל געבען דארף.

* (**דאס איזט איין פערשטאָקטער יונגע.**) נאך יענעם פארפאללע צווישען פאטער אונד זאהן אין דער דיענסטאג-זיטצונג גלייבטען וויר, דאס דער יונגע מאריץ ווירקליך זיך איינעס בעססערן בעזיננען אונד אין זיך קעהרען ווערדע. נון אבער מעלדען דיא היזיגען צייטונגען, דאס מאריץ פארגעסטערן אבענד מיט הענטער אונד איינער ליסטיגען געזעללשאפט אין איינעם נאכטהויז גוט געגעססען אונד געזאפפען האט, וואביא מאריץ אין ליסטיגער שטיממונג זאגטע: „וועגן דער אלטע שאָרף (נעמליך דער פאטער) מיך דא זעהען ווירדע, ווירדע ער זיך נאָכמאלס איינע „קריעה" שניידען, אונד אייך אטוואש ווירדע דאבייא צערשפרינגען!" — „פינגעטלענישע" בעריכטעט נאך, דאס מאריץ, אלס ער דיענסטאג נאך יענעם אויפטריטטע מיט זיינעם פאטער דען געריכטסזאאל פערלאססען, געזאגט: „וועגן דיעזער אלטע מיך נאך וויטער בעשימפפט העטטע, זא העטטע איך מיך ניכט מעהר צוריקהאלטען קאָננען אונד העטטע איהם צוגעריפען: ביז יעטצט האבע איך דיך בלאָס אויס שאָנונג ניכט אלס מיט-מאָרדער בעצייכנעט. נון זאגע איך דיר אבער יעטצט דיא וואהרהייט: איך דיא האסט דיא עסטער שאָלימאָשי געמאָרדעט!—"

* (**דורך פערשווענדונג צו גרונדע געגאנגען.**) אויס וויען ווירד געשריעבען: דיעזער טאגע ווארדע איין מאנן אויף קאָסטען דער טירקיש-יודישען געמיינדע בעערדיגט, דער אונזערער לייכטזיניגען יוגענד אלס אבשרעקענדעס ביישפיעל דיענען קאנן. דער מאנן וואר נעמליך פאר יאהרען פיעלפאכער מיללאָנער; איבערדיעס בעזאס ער אין דער פראטער-שטראסע איין פאלאסט-ארטיגעס הויז, דעססען אינגערע איינריכטונג אללעין איבער 100,000 גולדען קאָסטעטע. דאס הויז האטטע אייך איינען פראכט-גארטען, וויא קיין צווייטער אין וויען צו זעהען וואר. אויך אין דעם אָרטע קאלטענ-לייט-געבען בעזאס דער מאנן צוויא היבשע הייזער. אונד דאך זאנק ער ביז צום בעטטלער הערא ב. זיינע געשיכטע איזט אין קירצעם פאלגענדע: פאר עטווא 50 יאהרען איבערזיעדעלטע זיין פאטער, איין זעהר רייכער קויפמאנן, נאמענס עליאס אלבאבארי, פאן קאנסטאנטינאפעל נאך וויען. דיעזער קויפטע נון דיא אָבען ערוועהנטען הייזער, בעזאס אבער אויך עקסטרא נאך איין זעהר בעדייטענדעס באאר-פערמאָגען. דיעזער וואר יעדאך זא גייציג, דאס דיא פרייא אָפט „פיר דיא קיכע" זיך געלד אויף וועכסעל פערשאפפען מוססטע, וואפאן אלבאבארי נאטירליך ניכטס וואוסטע. דיא פאן דיעזער פרייא אונטערשריעבענען וועכסעל וואַרען אללע פעלליג „אם שטערבע-טאגע דעס עליאס אלבאבארי", דא זיא קיינע האפפנונג האטטע, דיא וועכסעל פאר דעם טאָדע איהרעס מאננעס איינלאזען צו קאָננען. מאן קאנן זיך פארשטעללען, דאס דיא וואוכערער אויף זאלכע וועכסעל נור געגען זעהר האָהע צינזען געלד בארגטען. צופעלליג שטארב יעדאך דיא פרייא פריהער, אונד זא פאנד זיך דער גייצהאלז גענאָטהיגט, דיא וועכסעל זיינער פרייא איינצולאזען אונד דיא האָהען וואוכער-צינזען צו בעצאהלען. — וואר יעדאך דער פאטער גייציג, זא וואר דעססען איינציגער זאהן אים זא פערשווענדערישער. פאר זיינעם טאָדע לעגטע דאהער עליאס אלבאבארי איין קאפיטאל צוזאממען, וועלכעס 25,000 גולדען יעהרליך צינזען טרוג. לויט טעסטאמענט וואָללטע אלזא דער זאהן פיר אללע צייטען נור דיא צינזען ערהאלטען, ניכט אבער אויך דאס קאפיטאל, דאמיט ער עס ניכט פערשווענדע. אללעין קוים וואר עליאס אלבאבארי געשטארבען, אלס זיין זאהן דאס טעסטאמענט, וועלכעס צופעלליג איינען פארם-פעהלער האטטע, געריכטליך פערניכטען ליעס. ער בעקאם דאהער אלס איינציגער זאהן דאס גאנצע פערמאָגען, אין דער האָהע פאן מעהרערען מיללאָנען, אין דיא הענדע. נון הייראטעטע ער, פערלאָר אבער באלד זיינע יונגע פרייא, דיא פאן איהם איין קינד האטטע, אונד גאב זיך מיט לידערליכען פרויענצימטערן אונד שפיעלערינגען אב. ער ווארדע אים איבערמוטה זאגאר טהעאטער-דירעקטאָר, אונד אים יאהרע 1864 גינג ער מיט איינעם שטובענמעדכען נאך אמעריקא דורך, זיינע פרייא אונד זיין איינציגעס קינד שטארבען אין גראָסער נאָטה. — אלס ער שפעטער מיט זיינער געליעבטען נאך וויען צוריקקעהרטע, וואר זיין גראָסעס פערמאָגען בערייטס מעהר אלס צור העלפטע ערשאפפט. יעטצט וואָללטע ער יו-וועלען-הענדלער ווערדען אונד פערלאָר דאבייא נאך דען רעסט זיינעס פערמאָגענס. ער הייראטעטע הירויף איין ארמעס יודענמעדכען, מיט דער ער איינע טאכטער האטטע. — דיעזע נייע פרייא ערנעהרטע נון דער עהעמאליגע מעהרפאכע מיללאָנער איינפאך פאם „בעטטעלן". אם 17-טען דיעזעס שטארב ער ענדליך אין גראָסעם עלענדע. דיא טירקיש-יודישע געמיינדע בעשטריטט נון דיא בעערדיגונגס-קאָסטען. אם גראבע זאה מאן קיינען וויינען, אלס זיין צווייטעס ווייב אונד זיינע טאכטער. — דער לייכטזיניגע פערשווענדער-

וועלכען זיא וועגען דעם פערשווינדענס איהרער
טאכטער ערליטטען, ענטשעדיגען זאללען. זייפפערט
העטטע אלזא גלייך זאגען זאללען: צוערסט זאלל
דער פראצעס גענצליך בעענדיגט ווערדען, דאמיט
מיר זעהען, אב דיא יודען אם פערשווינדען דער עס-
טער שולד זינד, אונד דאנן ערסט קאנן סאלאי נאך
בעליעבען שריטטע מאכען. ווירד עס זיך נעמליך
הערויסשטעללען, דאס דיא יודען אן דעם פער-
שווינדען דער עסטער ניכט שולד זינד, דאנן קאנן
יא פריא שאלימאשי פאן דען יודען אונמאגליך אי-
נען שאדען-ערזאטץ פאדערן. שטעללט עס זיך
יעדאך הערויס, דאס דיא יודען אם פערשווינדען דער
עסטער ווירקליך שולד האבען, דאנן איזט עס יא
ערסט צייט, דאס דיא שאלימאשי מיט איהרער פרי-
וואט-קלאגע אייפטרעטע וועגען שאדען-ערזאטצעס.
אללענפאללס איזט פאר פאללונג דעם אורטהיילס
איבער דיא יודען גאר ניכט מאגליך, דיא אנשפריכע
דער שאלימאשי אויף איינען שאדען-ערזאטץ צו
בעגרינדען. דיא רעדע סאלאי'ס קאנן דאהער ניכטס
אנדערעס בעצוועקען, אלס איינע בעשימפפונג דער
יודען אים געריכטס-זאאלע אין געגענווארט דעם
נירעדיהאזער אנטי-סעמיטישען געזינדעלס. דאס
העטטע מאן אבער זעהר לייכט הינטאנהאלטען
קאננען, ווענן מאן סאלאי אנגעוויעזען העטטע, מיט
זיינער רעדע ביז נאך פאללונג דעם אורטהיילס צו
ווארטען. דא דאס אורטהייל האפפענטליך איין פריי-
שפרעכענדעס זיין ווירד, זא העטטע סאלאי זאדאנן
פאן זעלבסט אויף דיא אבהאלטונג זיינער רעדע
פערציכטען מיססען, דא יא יעדער גרונד צור פאר-
דערונג איינעס שאדען-ערזאטצעס פיר דיא שאלי-
מאשי אין דיעזעם פאללע גענצליך געשוואונדען וועהרע.

דיא אנטי-סעמיטישען צייטונגען שרייבען שאן
געסטערן, דאס קארל סאלאי גאר וואונדערליכע
זאכען איבער דאס טרייבען דער יודען איפרעקען
ווערדע. ויר זינד וואהרליך אויף דיעזע רעדע גאר
ניכט נייגיעריג. סאלאי ווירד דא אין זיינער רעדע
אלל דאס צוזאממענשטעללען, וואס שאן אישטוצי
אונד ווערהאוואי געשפראכען אונד געשריעבען,
דאס שאן נעמליך 51 פעללע פארגעקאממען, ביא
דענען דיא יודען וועגען אבשלאכטונג פאן כריסטענ-
קינדערן בעשולדיגט ווארדען, אונד דאס דיא יודען
אין דען מייסטען פעללען, דורך בעשטעכונגען זיך
לאזקויפען קאננטען. סאלאי ווירד זיך היינטע וואהר-
שיינליך אויך דאצו היגרייסען לאססען, דען שטאאטס-
אנוואלט אלס „בעשטאכענען" צו בעצייכנען. וויר
קאננען שאן דיעזעס געשיעטין צור גענינע איים
דעם „הייליגען פינגעטלענישעג". דיא געסטריגען
צייטונגען שטעללטען פיר דיעזע לעטצטען טאגע
דער שלוספערהאנדלונג פאלגענדעס פראגראמם
אויף: היינטע (פרייטאג) ווערדען זייפפערט אונד
סאלאי שפרעכען; זאמסטאג, פינטאק אונד פרייער-
מאגן, מאנטאג סעקעלי אונד היימאנן, דיענסטאג
ווירד אטוואש איינע גראסע רעדע האלטען אונד
ערסט פרייטאג (אם 3-טען אויגוסט) ווירד דיא אור-
טהיילס-פערקינדיגונג ערפאלגען.

ויא אונזער בעריכט-ערשטאטטער טעלעגרא-
פירט, ווירד זייפפערט דיא אנקלאגע געגען דען
אונטערזוכונגס-ריכטער אונד זיינע לייטע ניכט בע-
אנטראגען, זאנדערן גאנץ איינפאך זיינען אנטראג
צור בעפרייאונג דער יודען שטעללען. מיט דעם
פערזעטצען דער נירעדיהאזער קאמיטאטס-בעאמ-
טען, וועלכע זיך איינען מיסברייך איהרער אמטס-
געוואלט צו שולדען קאממען ליעסען, אין דען אנ-
קלאגעשטאנד, האט מאן עבען צייט, נאך בעענדי-
גונג דעם פראצעססעס אייפצוטרעטען. שטאאטס-
אנוואלט זייפפערט ווירד אין זיינער רעדע דארויף
הינוויזען, דאס דיא ביא טיסא-דארא געפונדענע
לייכע, קיינע אנדערע אלס דיא דער עסטער שאלי-
מאשי איזט, אונד דא דיעזע גאנץ איינפערלעטצט
פארגעפונדען ווארדע, זא איזט דיעזעלבע ניכט ווייא
מאריין געזאגט, אבגעשלאכטעט ווארדען, זאנדערן
איזט גאנץ איינפאך ערטרונקען.

זייפפערט זאלל עס אויך שאן דעם פרעזידע-
נטען קארניש געזאגט האבען: ווענן ער עטוואס
רעכטס-געפיהל אים לייבע האט, מוס ער דא איינ-
זעהען, דאס מאן אם 19-טען יוני פארינען יאהרעס
דיא אונפערלעטצטע לייכע דער עסטער שאלימאשי
געפונדען, אונד דאס עבען נור דיא אנטי-סעמיטען
היערויס איינע גאנצע לייבענשמוגגעל-געשיכטע גע-
מאכט. אים לויפע דעם פעריהארעס איבער דיא
לייבענ-שמוגגעל-געשיכטע האט מאן יא עבען גע-
זעהען, וויא אנאדי שאן פאראיים. בעפאר מאן נאך
איבערהויפט דיא לייכע בעזיכטיגט, איבעראלל
אייסגעשפרענגט, דאס דיעזע לייכע גאר ניכט דער
עסטער, זאנדערן אירגענד איינעם פערלופענען פרויענ-
צימער געהארע. דער יונגע געזא האראוואטה האט
דער נאזע דער לייכע איינע אנדערע פארם געגע-
בען, דר' טראיטלער האט דאס צאהנפלייש ניעדער-
געדריקט, דאמיט דיא צעהנע גראסער ערשיינען,
אונד גאבריעל פארקאש זאגטע אלל דיעגען, וועל-
כע דיא עסטער געקאננט, דאס זיא אין דיעזער לייי-
בע יא ניכט דיא עסטער ערקעננען זאללען, ווייל
זאנסט דיא יודען איינען גראסען זיעג איבער דיא
כריסטען עררינגען אונד וויל זיך זאנסט דיא כריס-
טען, וועלכע ביז יעטצט דיא יודען דעם מארדעס
בעשולדיגטען, לעכערליך מאכען ווירדען. אויך זאה
מאן, וויא יענע צייגען, וועלכע דיא לייכע בעזיכטיג-
טען, ביים פערהארע וויא אבגעריכטעטע מאשינען
זא געזאגט, וויא איהנען גאבריעל פארקאש איינ-
שטודירט. זא צום בייספיעל וואוסטע איין מעדכען
גאנץ גענוי צו בעשרייבען, וואס פיר צעהנע דיא עס-
טער האטטע. אויף דיא פראגע: וואס פיר צעהנע
זיא זעלבער, וואס פיר צעהנע איהרע מוטטער, וואס
פיר צעהנע איהרע געשוויסטער האבען — קאננטע
זיא ניכט אנטווארטען, אבער וואס פיר פארם עס-
טערס צעהנע האטטען, וואוסטע זיא גאנץ גענוי. נון
האבען ענדליך אויך דיא בודא-פעסטער פראפעס-
סארען, אן איהרער שפיטצע דער וועלטבעריהמטע
אוניווערזיטעטס-פראפעססאר, הערר שייטהויער,
דען שטרענג וויססענשאפטליכען בעוויז געליעפערט,
דאס דיא דאראער לייכע קיינע אנדערע אלס דיא
דער עסטער שאלימאשי זיין קאננע — אונד זאמיט
מיססען דיא אונשולדיג אנגעקלאגטען יודען פרייגע-
שפראכען ווערדען.

זא האט עס זייפפערט דעם קארניש געזאגט
אונד אום דיעזען פונקט ווירד זיך אויך דיא גאנצע
רעדע זייפפערטס דרעהען, דאס נאכדעם ביא טיסא-
דאדא דיא לייכע דער עסטער שאלימאשי אונפער-
לעטצט געפונדען ווארדע, זא קאנן פאן איינער
אבשלאכטונג קיינע רעדע זיין, אונד דיא יודען מיס-
סען פרייגעשפראכען ווערדען.

אויך דירפטע זיך זייפפערט אין זיינער רעדע
אויף דאס בעריפען, וואס ער בערייטס אין זיינער,
אם ערסטען פערהאנדלונגס-טאג געהאלטענען רעדע
געזאגט, דאס נעמליך ביא יעדער מארד-טהאט דער
ריכטער אויף דען גרונד דיעזער מארד-טהאט קאנ-
נען מיססע, דאמיט ער וויססע, אב דיעזעלבע איים
באזער אבזיכט געשעהען. וואס ליעגט נון דיעזער
מארד-טהאט צו גרונדע? — נאך דער דארשטעללונג
דעם מאריין מיססטע עס זיך היער אים איינען מארד
צו ריטועללעם צוועקע האנדעלן; אין זאלכער אבער
עקסיסטירט ביא דען יודען, זעלבסט נאך דעם אייס-
שפרוכע דער כריסטליכ-טהעאלאגישען געלעהרטען
ניכט! — דאך וויר פערווייזען אונזערע לעזער אויף
דיא היינטיגען נירעדיהאזער דעפעשען אונזערעס
בעריכט-ערשטאטטערס.

איינע נירעדיהאזער דעפעשע פאם 26-טען
יולי מעלדעט: שטאאטס-אנוואלט זייפפערט, וועל-
כער דען אנקלאגע-אנטראג געשטעללט, ווירד נון
דיא גאנצע אנקלאגע מיט איינגעהענדער בעגרינדונג
פאללען לאססען. ער ווירד גאנץ איינפאך זאגען: „דיא
יעדער גרונד צור אנקלאגע ווענגעפאללען, זא מוס
אויך דיא אנקלאגע פאללען." — יעדער פערניפטיגע
מענש רעכנעט מיט בעשטיממטהייט דאראויף, דאס
דיא יודען פרייגעשפראכען ווערדען; דיא אנטי-
סעמיטען רעכנען וואהל דאראויף, דאס ווענן אויך
דיא יודען פרייגעשפראכען ווערדען, דיעס דאך נור
„אים מאנגעל אן בעווייזען" געשעהען דירפטע;
אבער נאך דען אייספיהרונגען דעם שטאאטס-
אנוואלטעס איזט עבען דיא טיסא-דאראער לייכע
אין בעוויז פיר דיא אונשולד דער יודען. — דער
אדוואקאט קארל סאלאי ווירד וואהל געגען דאס
פריישפרעכענדע אורטהייל אפפעללירען, דאס ווירד
אבער דיא זאפארטיגע פרייאססונג דער יודען ניכט
פערהינדערן.

דען אונטערזוכונגס-ריכטער באריי האט ווירק-
ליך דער לעטצטע פערלויף דעם פראצעססעס אונד
דעם צייגען-פערהארעס קראנק געמאכט. וויא עס
הייסט, וואר באריי זאנסט קיין שלעכטער מענש'
זאנדערן אנארי האט איהם דען קאפף פערריקט
געמאכט אונד איהם מיט אללער געוואלט איינגע-
רעדעט, דאס דיא יודען כריסטענ-בלוט ברויכען
אונד דאהער דיא עסטער געשלאכטעט. באריי האט
זיך דאהער זא וויט היגרייסען לאססען, אום דורך
פאלטערונגען פאן דען יודען דאס געשטענדניס איה-
רער שולד הערויסצובריינגען. אין נירעדיהאזא איזט
זאגאר דיא נאכריכט פערברייטעט, דאס באריי
טריבזיננינג געווארדען אונד זיך ערשיעסען וואללע.

אין וויענער בלאטט שפריכט דיא פערמוט-
הונג איים, דאס מאן עס פיעללייכט גאנץ אונד גאר
אונטערלאססען ווערדע, דען אונטערזוכונגס-ריכטער
אונד דיא קאממיטאטס-בעאמטען אין דען אנקלאגע-
שטאנד צו פערזעטצען. דאך דירפטע דיעזע אונ-
טערלאססונג איים „פאליטישען גרינדען" געשעהען.
יעדער איזט נעמליך איבערצייגט, דאס ביא דעם
טיסא-עסלארער שווינדעל-פראצעססע איין געוואלטי-
גער מיסברייך דער אמטס-געוואלט שטאטטגעפונדען,
וועלכער דיא שטרענגסטע בעשטראפונג פערדיענט.
אללייך מאן וויל, וויא געזאגט, עבען איים „פאלי-
טישען גרינדען" איין אויגע צודריקען, אום דען אנטי-
סעמיטען ניכט נייע פעראנלאססונג צור אייפרייצונג
דער מענגע צו ביעטען. דיא פריישפרעכונג דער
יודען ווירדע יא דיא אנטי-סעמיטען אהנעהין זעהר
פערביטטערן; זיא ווערדען געוויס זאגען: „דיא ריכ-
טער ווארדען דורך דיא אנשטרענגונגען דער יודען
איינגעשיכטערט אונד פירכטעטען דאהער, איבער
דיא פערהאפטעטען דאס „שולדיג" אויסצושפרע-
כען;" — זאללטע מאן יעדאך דען אונטערזוכונגס-
ריכטער אונד זיינע העלפערס-העלפער אין דען אנ-
קלאגע-שטאנד פערזעטצען, דא ווירדען דיא אנטי-
סעמיטען זובען, דאס גאנצע לאנד אין אייפרעגונג
צו ברינגען, אינדעם זיא זאגען ווירדען: „דיא יודען
זינד זא פרעך, זעלבסט אונזערע געריכטס-פערזאנען
אונד קאמיטאטס-בעאמטען צו פערפאלגען, וויל
דיעזע דאס רעכט צור געלטונג ברינגען וואללטען!"
— עס איזט פיעללייכט ווירקליך בעססער, ווענן
מאן פארלייפיג דיא געשיכטע גענצליך פאללען
לאסט. מאגען דיעזע לייטע זיך איהרען נאלגען אנ-
דערוועערטס זובען!

פערשיעדענע נייאיגקייטען.

* (וו י ע נ ע ר א י י נ ע ע ס ל א ר ע ר
ג ע ש י כ ט ע) ציים הראדעק (ליפטויער קאמי-
טאט) ווירד ריז יונגען פאלגענדעס געשריעבען:
„אין דעם סל...צ"יען דארפע דאיאללי וואר איין
יידישער בעקער-מייסטער, נאמענס זינגער, אנזעס-
סיג, דעססען סלאוואקישער לעהר-יונגע יעדען מאר-
גען בראד אונד זעממעלן נאך דען נאהע ליעגענ-
דען ארטשאפטען צו פערקויפען צו טראגען פפלעג-
טע. איינעם טאגעס וואר דיעזער 15 יעהריגע קנא-
בע, נאמענס יאנא, פערשוואונדען. דא פערברייי-
טעטע זיך פלאטצליך דאס געריכט: דיא יודען
העטטען דען קנאבען געשלאכטעט, דא זיא זיין
בלוט ברייכטען. דיא בעפאלקערונג בעגאנן דעם
בעקער-מייסטער געגעניבער איינע דראהענדע
האלטונג אנצונעהמען — אונד צוויא טאגע שפע-
טער ראטטעטען זיך דיא דארטיגען סלאוואקען צו-
זאממען, צאגען פאר דאס הויז דעם יידישען בע-
קערס אונד דראהטען: איהן אונד זיינע פאמיליע צו
ערשלאגען. אין איהרער אנגסט וואנדטען זיך דיא
יודען זאפארט אן דען שאנדארמערי-קאממאנדאנטען
פאן הראדעק; זאגלייך ווארדען אויך שאנ-
דארמען נאך דאיאללי ענטזענדעט, וועלכע נאך
לאנגעם קאמפפע דיא רוהע וויעדער הערשטעלל-
טען — אונד זיעהע! צוואנציג טאגע נאך דעם פער-
שווינדען דעם קנאבען ווארדע דיא לייכע דעסזעל-
בען אים וואלדע אייפגעפונדען. דער קנאבע וואר
ערמארדעט, אונד דער געלד-ערלאז פיר דיא זעמ-
מעלן ווארדע איהם געראובט. דער קאפף צייגטע
מעהרערע וואונדען. דיא אייפגעהעטצטען בייערן
אבער וואללטען נאך אימטער ניכט גלייבען, דאס
יעמאנד אנדערער אלס דיא יודען דען קנאבען ער-
מארדעט העטטען, זיא ווארען דאהער יעטצט נאך
יעבעללישער, זא דאס מאן פאן לייטשוי נאך דא-
יאללי מיליטער צור וויעדערהערשטעללונג דער
רוהע ענטזענדען מיססטע. — וועהרענד יעדאך דאס
מיליטער נאך איי...דעם מארשע נאך דאיאללי